

Vogelimpresies Israëltreis 24 april t/m 2 mei 2018

Carel de Vink

Zwarte wouw

Met mijn vrouw nam ik deel aan een groepsreis door Israël met nadruk op de (Bijbels-)historische en culturele aspecten van Israël. Met onlosmakelijke aandacht voor landschap en menselijke invloeden. Op enkele voorbeelden zal ik hieronder terugkomen. De gids die ons begeleidde was een 'kei' voor zover het om historische en archeologische gegevens ging. De reisleader wist Bijbelse achtergronden tot leven te brengen door toepasselijke korte overdenkingen op diverse locaties. Iets wat voor ons beiden ook veelzeggend was. Op het vlak van demografie, politiek (onvermijdelijk in een land vol interne spanningen) en sociologie was de gids een goede bron van informatie, maar over vogelleven wist deze ons maar enkele details te melden. De aandacht ging in hoofdzaak uit naar andere zaken, maar voor een verwoed vogelaar als ik viel er genoeg te genieten. Iets wat in de plezierige groep van 27 deelnemers geen bezwaar was, al was ik met de reisleader en diens vrouw de enige die daar oog voor had. Van deze reisleader (ja, 'toevallig' mijn broer die al jaren erop aandrong dat wij een keer mee zouden gaan) had ik een Engelstalige, kleine vogelgids te leen (*Birds of Israel and the Middle East*, D.M. Cottridge & R. Porter), die hier en daar een nuttige aanvulling vormde op de ANWB Vogelgids van Europa.

TIJDSTIP

Jammer dat je niet drie weken eerder gaat, hoorde ik van ervaren Israël-vogelaars. De grote trekbewegingen zouden voorbij zijn. Gelukkig kregen zij (deels) ongelijk. Want ofschoon door de opzet van het programma vogels kijken een bijkomstigheid leek te worden, was de 'bijvangst' behoorlijk! Gewoonlijk is eind april een droge periode met toenemende hitte. Wij werden verrast met een tweetal regendagen en betrekkelijke koelte. We liepen zelfs noodweer mis: terwijl wij op de Golan onder een bewolkte lucht Caesarea Philippi, de Banjas-waterval en de nabijgelegen blauwhelmpost bewonderden, spoelden in Jeruzalem auto's door de straten en waaiden nabij ons hotel in Tiberias bomen om. Pas de laatste dagen bereikte de temperatuur hogere waarden (tot 36 gr.). De Giro d' Italia (die startte na ons vertrek) profiteerde ook van koelere omstandigheden en na hun vertrek uit Israël volgden er nieuwe buien. Gunstig voor het land: het waterpeil van het Meer

van Galilea is momenteel 5 meter lager dan 15 jaar geleden. Daardoor zijn er rond de stroomgebieden van de Jordaan (in- en uitgaand) moerasgebieden ontstaan, waarop ik nog terug zal komen. Noodweer of niet: het regenwater is er meer dan welkom!

24 april

Onze aankomst rond het middaguur werd gevolgd door een busrit naar Netanya, noordelijk van Tel Aviv aan de kust. Bij de luchthaven al meteen een valse gier. De eerste van veel boeren- en roodstuitzwaluwen; een biddende slangenarend en 2 arendbuizerds. De kop is eraf! Onderweg: een zwartkopgors en een kleine torenvalk (man). En overal bonte kraaien en treurmaina's. Die laatste twee zien we ook overal langs de kust, tijdens een ontspannen middagwandeling met ons tweetjes. Wat opvalt zijn de herhaalde schermutselingen tussen de maina's en kraaien, waarbij nu eens de een, dan weer de ander de agressor is. Boven zee slechts één meeuw: Armeense of geelpoot? Op een gazon de eerste hop. Verder volop Turkse tortels en huismussen. En heel, heel veel zwermen postduiven. Die soort wordt hier veel gehouden en zal de meest talrijke vogel blijken.

hop, Israëls nationale vogel

De enige soort die deze dag volop zingt is de treurmaina. Af en toe een koerende palmtortel en eenmaal een zingende Arabische buulbuul.

treurmaina's

25 april

De bus brengt ons naar Tiberias. Ik noteer: *De talrijkste soort is vandaag de Turkse tortel (150+), gevolgd door boerenwaluw (125) en bonte kraai (100); 4 merels en 1 koolmees zijn de hekkensluiters.* Dat laatste klopt niet als ik mijn dagtotalen bekijk met o.a. een kwak, 1 scharrelaar, 2 sporenkieviten en een visarend. Ik zie de eerste van de ook latere dagen beslist niet zeldzame halsbandparkieten en 6 ralreigers. Zijn alle kleine witte reigertjes wel kleine zilvers? De verdere dagen tonen aan dat het voor een deel om koereigers gegaan zal zijn. Een oude favoriet zie ik terug: 4 of 5 kuifleeuweriken!!! Mijn verslag verzucht: *door de verdeelde aandacht en de snelheid van de bus zie ik ook veel vogels die ik niet op naam kan brengen...* Voor een deel zie ik ze echter de dagen erna onder betere omstandigheden terug. Zoals de dunbekmeeuwen boven het meer.

Het weer is in de middag omgeslagen: terwijl we Mount Arbel beklimmen (waar de menigte Jezus in de afgrond wilde storten), davert het rondom ons van het onweer. De donder echoot indrukwekkend door de dalen. Uiteindelijk hoost de regen ons nog net even nat voordat we, begeleid door kuifleeuwerikzang, de bus inklimmen. In Openluchtmuseum Nazareth Village en bij de archeologische opgravingen van Magdala schuilen we onder een afdak. Onze gids vertelt boeiend over het leven in het begin van de jaartelling en daarvóór. Zo boeiend dat ik bijna een sporenkievit gemist had.

26 april

Op weg naar de Hermon (de hoogste top in Noord-Israël) blijkt de weg afgesloten in verband met slecht weer verderop. De bus wordt vuil door enkele buien die woestijnzand meevoeren. Als we uitwijken naar Caesarea Philippi, breekt de bewolking. Grote groepen (witte) ooievaars in het dal willen niet op de foto. Dat komt door de autofocus van mijn handige compact-camera met sterke zoom: die focust op struiken langs de weg of regenstrepen op de ruit. We bewonderen de Grot van Pan, waar ooit kinderoffers gebracht werden aan heidense goden. Jezus was hier met zijn volgelingen. Dat moet een tocht van dagen, misschien weken geweest zijn: van het meer (200 m onder zeeniveau) naar 1600 m hoogte over een weg die onze bus al uren kost! De grot wordt bewoond door een paartje rotsduiven. We drinken koffie nabij de uitkijkpost van de VN: uitzicht over Syrië. Nu heilig, maar bij helder weer kijk je tot Damascus.

ooievaars

Opeens zien we een handvol zwarte wouwen. Voorboden van wat er volgt: in een halfuur passeren er 750 roofvogels en 450 tot 500 ooievaars. Ik breng maar een deel op naam. Nee, de ooievaars leveren geen problemen: ik zal deze reis alleen witte ooievaars zien. Maar die thermiekende roofvogels! Een tweedejaars aasgier laat zich makkelijk herkennen. Wespddieven en zwarte wouwen ook. Ik zie een vale gier en zelfs een adulte steenarend. Af en toe een visarend; enkele schreeuwarenden, bastaardarend en steppearend zijn op naam te brengen. Ook gewone buizerd en arendbuizerd herken ik; slangenarend, keizerarend en havikarend... De wespddieven en zwarte wouwen lijken het talrijkst. Maar het overgrote deel zit zo hoog, dat ik mij niet aan benoemen waag! Ik noteer dus 'minstens' en dan wat aantallen: *150 zwarte wouwen; 80 wespddieven, 10+ schreeuwarenden...* Pal achter ons ontdek ik in een boom 3 exemplaren van de oostelijke orpheusgrasmus (net als een deel van de 'rovers' achteraf gedetermineerd). Onder de waakpost zingt een goed zichtbare grauwe buulbuul.

We vertrekken. Op de terugweg zie ik de eerste Balkansperwer en een roodkopklauwier. In Tiberias liggen grote takken, van de bomen gewaaid. Bij het hotel liggen de terrasstoelen in het zwembad. Wat hebben wij (en de trekzwermen) daarboven geboft!

27 april: Koningsdag

Stralend weer, maar niet al te warm. We gaan aan boord van een bootje dat ons naar de overkant van het meer vaart. Een van de deelnemers voorziet ons van een rood-wit-blauw vlaggetje op de wang. Aan boord worden we ontvangen met het hijsen van de Nederlandse vlag en het afspelen van het Wilhelmus. Dat blijken ze voor alle Nederlandse groepen te doen, jaarrond. Maar vandaag is dat natuurlijk aanleiding voor de nodige hilariteit. Verderop stapt een groep Zweden in een soortgelijke boot: compleet met vlag en hun volkslied. Ik fotografeer 'per ongeluk' een raaf die onze boot passeert. En verder dwergaalscholwers en een kwak. Op het water ook dunbekmeeuwen.

Er zitten ook kokmeeuwen, geelpoot- en pontische meeuwen en zowaar nog kleine mantelmeeuwen, die hier als wintergast gelden. Hé, visdiefjes en zowaar een zwarte stern: op doortrek. En dan opeens duiken er 4 lachsterns op, 3 witwangen en 1 witvleugel! Verderop vliegen kleine zilver- en koereigers

af en aan. De eerste weten van het wateroppervlak kleine visjes te pikken! Dat doet ook een drietal westelijke rifreigers. De sterns zijn na tien minuten verdwenen, door naar Europa.

raaf

Eenmaal aangelegd, ontdek ik in de oeverbegroeiing een gestreepte prinia. Daarna ervaren we de akoestiek van de berghelling, waarvan Jezus bij zijn toespraken naar de menigte gebruik maakte. De enige plek waar echt lekker wat vlinders rondvliegen is deze bloemrijke helling van de Berg der Zaligsprekingen. Ik begroet o.a. kleine zwartkop en grote vale spotvogel en mijn eerste Palestijnse honingzuiger.

We verkennen de opgravingen van Kapernaüm, de stad waar Jezus woonde. De synagoge is door latere overheersers vervangen, maar de fundering is teruggevonden. We lunchen met overheerlijke St-Petrusvis. Na de maaltijd even tijd voor onszelf. Het wordt nu toch dertig graden. Verderop wordt gezwommen. Tussen de zwemmers foerageert een bonte ijsvogel. Mijn eigenwijze autofocus maakt het lastig, maar één van de zeven pogingen levert een herkenbare opname. Weliswaar op de rug: zo zie je hem in geen enkel vogelboek!

Bonte en Smyrna ijsvogel

Een bezoek aan een kibboets brengt een Smyrna-ijsvogel in zicht. Deze plukt een flinke schorpioen uit het hoge gras. Tussen de koeien scharrelen koereigers in de open stal. Op het dak sporenkieviten en in de bloeiende struiken Palestijnse honingzuigers. Vlakbij de plek waar de Jordaan het meer verlaat, zie ik een kolonie koe- en kleine zilverreigers, kwakken en zwarte ibissen. Onze gids vertelt dat de ibissen pas sinds kort weer in Israël broeden. Waarschijnlijk zijn ze uitgeweken voor het oorlogsgeweld van IS in de omringende landen. Waar wij de controleposten en afzettingen als tekenen van dreigend geweld ervaren, lijken vogels Israël te waarderen als een veilig oord. Voor vogels bestaan er geen grenzen, geen spanningen tussen bevolkingsgroepen: zij overbruggen de verschillen op hun manier. Vandaag ook een lepelaar en grote zilverreiger en een purperreiger. Gisteren overigens een blauwe.

Kwak en koereiger

28 april

Voor ons hotel zingt een zomertortel: nostalgisch geluidje. Dat horen we in het Gooi niet meer. In een dadelpalm 'tortelt' een paartje kleine torenvalken. Ik zie nu zelfs een paring. In een trekgroep gierzwaluwen ontdek ik minimaal 2 vale. Lastig om die eruit te pikken als er flinke groepen overkomen. Ook enkele huisgierzwaluwen ertussen. We breken op: zuidwaarts. Nog even een blik op

de reigers en dwergaalscholvers bij het meer. Vandaag ook 2 gewone aalscholvers. Welke ondersoort huist hier? De grote misschien?

kleine torenvalk

We volgen de Jordaan: ten oosten van ons Jordanië; aan de westzijde van de weg woestijn. Hellingen vol rotspuin, met meermalen opeens een plantage dadelpalmen. Kauwen nestelen in een rots vol holtes. Op een bergrug een antilope. Nabij een kibboets de eerste bijeneters. Af en toe een raaf. Meermalen zwarte wouwen. En overal op de bedrading postduiven en Turkse tortels. Weer een Balkansperwer; ook een gewone sperwer. Een eenzame rotszwaluw. Ook nu weer verspreid roodstuitzwaluwen. Op een van de hellingen een zwarte frankolijn.

oude bekende

We stappen uit bij de doorwaadbare plaats in de Jordaan, die al eeuwenlang deel uitmaakt van de handelsroute tussen Damascus en Egypte. Hier is Jozua het Beloofde Land binnengetrokken met de Israëlieten. Hier doopte Johannes Jezus. Dus is het een soort bedevaartsoord. Onze tocht laat zich niet betitelen als bedevaart, maar deze plek maakt diepe indruk. Allerlei kerken maken van deze plaats gebruik om, elk vanuit hun traditie, pelgrims te dopen. Onderdompelen, jezelf dopen door te hurken in het water, je gezicht dopen of besprenkeld worden door een priester met water uit de Jordaan. Aan de overkant van de hier smalle, maar flink stromende rivier, ligt Jordanië: op nog geen 80 meter. Daar zie ik een Perzische roodborst. Een 'Europese' nachtegaal zingt ergens in de struiken, evenals een eveneens Europese kanarie. Arabische buulbuul, treurmaina, palmtortel en Palestijnse honingzuiger zingen hier ook. En ook hier het liedje van een 'verloren Nederlander': de kuifleeuwerik.

Naar Jericho is nog een aardig stukje klimmen. Daar zullen we lunchen. Op een draad 2 groene bijeneters. De eerste witkruintapuit. En op een hek een heuse klapekster. Wel een andere ondersoort dan bij ons (*aucheri*). Nog wel meer bekends: de groenling. En zoals overal volop huismussen en boerenzwaluwen. Vandaag slechts 1 merel en 1 huiszwaluw. Bij een diepe kloof lezen we de gelijkenis van de Barmhartige Samaritaan. Je zal hier aan je lot overgelaten worden!

Na een fikse rit dompelen we ons na een flinke rit onder in de Dode Zee: het diepste punt op aarde. Een doodse omgeving. Toch ook weer kuifleeuweriken en zingende Arabische buulbuuls. Maar wat zocht die ene dunbekmeeuw boven een zee zonder vis? Even dobberen vond ik genoeg. Dat moet je natuurlijk ervaren! Aan een heilzaam modderbad had ik geen behoefte. Het was bloedheet: het water bood nauwelijks verkoeling.

dunbekmeeuw

Via een omweg (doordat het eerdere noodweer voor een onbegaanbare route had gezorgd) door een vruchtbare vlakte nabij Be'er Sheba vol postduiven en Turkse tortels, rijden we de woestijn in. Naast veel nederzettingen van bedoeïenen vang ik een glimp op van 3 struisvogels: het resultaat van een herintroductieprogramma. In een van de weinige steden de eerste tristams- en 3 gewone spreeuwen. Langs een van de steile delen door de woestijn een opvliegende groep van 9 Arabische

woestijnpatrijzen. De raven hier zijn bruinnekraven. Ons doel is Kfar Hanokdim, een resort in bedoeïenenstijl. We horen van de gastheer hoe in 15 jaar tijd alle tradities, waarmee hij vertrouwd was, zijn vervangen door het moderne, haastige leven. Zijn kinderen studeren in de stad, communiceren via het internet en kunnen niet meer zonder hun mobieltje...

Als de avond valt, zoeken allerlei vogels een slaapplek in deze oase. Natuurlijk weer de treurmaina's. Onze gids vertelt mij dat deze vogel ook pas sinds 15 jaar het land veroverd heeft. Nu vormen ze een ware plaag: ze plunderen nesten, roven de eieren en pikken nesten in voor eigen gebruik. Ooit zag ik een treurmaina in noordelijk Drenthe met voer voor jongen af en aanvliegen. Maar blijkbaar is dat een incident gebleven: in Nederland hebben ze geen vaste bodem gevonden. Gelukkig...!

Andere overnachters zijn honderden huismussen (ik meen er een paar kleinere tussen te ontdekken: de moabmus?), bonte kraaien, palmtortels, postduiven en wat klein, onherkenbaar spul. Als het bijna donker is, arriveren 9 bijeneters. Die had ik graag gefotografeerd, maar de schemering is al te gevorderd.

29 april

Ik word 's nachts een paar maal wakker van het aanslaan van de waakhonden. Verderop klinkt gehuil van jakhalzen. Dichtbij roept een voor mij niet herkenbare uil. Al voor zonsopgang ben ik buiten. De bijeneters vertrekken nog vóór het eerste licht. Wel zie ik 3 kleine zwartkoppen. En een viertal tristam spreeuwen. We rijden na het ontbijt een paar honderd meter met een slakkengangetje op kamelen. Veel hilariteit. En van dichtbij een paartje bruinnekraaf. Vanuit de bus weer een witkruintapuit en zowaar een rotsmus. Dichtbij Bethlehem Spaanse mussen. Weer een gewone sperwer en 3 vale rotszwaluwen. Een steengroeve blijkt het domein van Alpenkauwen.

Tristram spreeuw: hun oranje vlerk had mooi bij de 27° gepast.

Even buiten Bethlehem houden we een korte Bijbeloverdenking. In de schaduw van olijfbomen, want het wordt vandaag ook hier heet als in de woestijn! Tussen deze bomen vliegt een maskerklauwier heen en weer, onderweg insecten vangend. Op doorreis naar Jeruzalem hier en daar hagedissen. En af en toe een hop. In Jeruzalem bezoeken we natuurlijk de Olijfberg, de plek waar vandaan Jezus na zijn opstanding naar de hemel opvoer. In de diepte het Kidrondal, dat door David als strategisch punt werd herkend. Jeruzalem is vanaf het noorden bijna niet in te nemen. Vanuit de andere richtingen al helemaal niet: oude inscripties in Syrië vertellen over de vergeefse pogingen van Nebukadnessar. Een verhaal dat we in de Bijbel terugvinden. Kruisvaarders en Ottomanen hebben hun sporen in de stad nagelaten. De 'heilige' stad voor Joden, Christenen en Moslims ligt hier vandaan 'aan je voeten'. Boven ons hoofd paniek: een slechtvalk jaagt de honderden postduiven en een tiental bonte kraaien de schrik op het lijf. Even later in de tuin waar Jezus ervoor koos om het lijden te aanvaarden, dat de mensheid verlossing biedt, Gethsemané, hebben we het rijk alleen. Hier geen hordes toeristen, wel vogels: de Syrische bonte specht en weer af en toe een hop.

die ken je wel...

Bij ons hotel in een van de buitenwijken nestelen huismussen in de muur van het parkeerterrein. In de oase zagen we al jonge musjes; hier moet alles nog beginnen: er wordt met strootjes gesleept. Er passeren ook hier geregeld koereigers. En er vliegt een vale rotszwaluw langs ons raam... De hele dag zagen we trekgroepen boeren- en gierzwaluwen, op weg naar noordelijker streken. We zijn moe en kruipen bijtijds in bed: morgen weer een intensieve dag. Minder in de bus, meer in de drukte van de stad!

30 april en 1 mei

Twee dagen lang zijn we voornamelijk in Jeruzalem. Zien er mensen op bedevaart met een kruis slepen, bezoeken de Klaagmuur waar de gelovige Joden feestvieren of de boeken bestuderen. Boven hun hoofden voeren de gierzwaluwen al jongen: bij ons moet het nestelen nog beginnen! We

bewonderen de smalle straatjes van de Oude Stad met overal 'broederlijk naast elkaar' Joodse, Armeense en Arabische handelaren in hun kleine winkeltjes. Veel postduiven, misschien deels verwilderd. En palmtortels. Gewoon in een van de nieuwe wijken zie ik een kuifkoekoek. De graftuin is indrukwekkend: in zo'n graf vonden de vrouwen het bewijs van de opstanding van de Christus. Een grillige rots naast de tuin zou Golgotha, de plaats van de kruisiging zijn geweest. Naast het als 'geloofsplek' mooie van deze plaats, is de tuin een heerlijk groene plaats met onder andere weer honingzuigers en Syrische bonte specht, maar ook een winterkoning. Die leeft hier dus ook in dit land. Vast wel weer een andere ondersoort dan in Nederland. Met enige regelmaat vliegen er zwarte wouwen en wespindieven over, steeds in kleine aantallen.

Tijdens een lange wandeling op 1 mei buiten Jeruzalem, richting Emmaüs, zie ik overal 'ongrijpbaar' klein spul, maar ook de bleke, zwartpettige vorm van de gaai; hier beslist niet Vlaams! Weer een slangenarend. Overal zingende groenlingen in dit oord vol vijgen- en olijfbomen. En af en toe een koolmees...

*Palestijnse honingzuiger
klapekster*

2 mei

Onze slotdag: in de loop van de avond zullen we vanaf Ben Goerion huiswaarts vliegen. Bij ons hotel tijdens het inpakken zowaar een paartje gewone zwartkoppen voor het raam. Eerst bezoeken we Tel Aviv, een rommelige stad met een boeiende, halfopen markt. Op weg erheen probeer ik vergeefs een

zwerm van 120 (!) wespddieven te fotograferen. Vanuit een rijdende bus is dat geen doen. Een wandeling langs het strand geeft weer een ontmoeting met een hop. Af en toe een verre meeuw: de Armeense? Of 'gewoon' de geelpoot of pontische...? De kust is hier verre van vogelrijk. Om het af te leren zien we op de luchthaven de nodige bonte kraaien en een handvol roodstuitzwaluwen. Kort voor het donker wordt vertoont de horizon tekenen van een ontploffing: raketinslag? Een bom? Het kan in Israël zijn, maar het land is hier zo smal, dat het ook in Syrië geweest zou kunnen zijn. Het eerste wat we merken van de politieke onrust in deze omgeving. Toch leven hier tal van volken in redelijke harmonie. Het lijkt wel of de vogelnamen daarvan getuigen: Armeense (meeuw), Arabische (bulbul), Palestijnse (honingzuiger), Turkse (tortel), Syrische (bonte specht), Egyptian (vulture, bij ons de aasgier): vogels lijken hier de nationaliteiten te verenigen, wat in veel opzichten ook op de culturele smeltkroes van toepassing is. Maar wel met onder de vogels overal die grappige, vrolijk zingende 'terrorist', de treurmaina, een piraat die de rust verstoort...

Arabische buulbuul

'piraat'

Tenslotte: naast de hierboven genoemde soorten zag ik her en der nog wel meer. Bij elkaar 114 soorten en nog wat 'misschientjes'. Grappig was de aanwezigheid van de vink (2 exemplaren), die hier (net als de kleine mantelmeeuw en spreeuw) als wintergast geldt. Soorten die wij ook kennen komen hier vaak veel talrijker voor (vooral op doortrek!) of juist, zoals de merel, veel minder. Eigenlijk vallen de waarnemingen te verdelen als:

-bij ons bekende en ook in Israël voorkomende soorten (sommige talrijk, zoals Turkse tortel en huismus, andere minder zoals de merel en kokmeeuw, of schaars zoals de veldleeuwerik), deels als andere ondersoort (gaai, klapekster); zie je bij ons soms rossige exemplaren, hier ontmoet je van de boerenwaluw geregeld de Egyptische ondersoort met wijnrode buik, vaak nog dieper rood dan hieronder op de foto:

-bij ons schaarse tot zeldzame soorten, zoals zwarte wouw, arendbuizerd, roodstuitwaluw en in toenemende mate de zomertortel

-soorten waarvan we in Nederland alleen maar kunnen dromen, waartoe vreemd genoeg ook de kuifleeuwerik behoort.

Aan water gebonden vogels, zoals ralachtigen en steltlopers (de sporenkievit broedt op droge grond) heb ik in verhouding weinig gezien, afgezien van reigerachtige soorten en meeuwen. De meeuwen en sterns vrijwel alleen bij het Meer van Galilea

palmtortel met jong

Arabische buulbuul

dwergaalscholver

